

„מרד הנעורים“ של ג'יימס דין הביא לישראל את הפורחן שר המת-החי

ג'יימס דין ופואר אנג'לי
יש דין ויש פורחן

בהוליבוד היה דין מתפרץ לא פעם: „אמי מתה עלי כשהייתי עוד ילד. מה היא רצתה שאני אעשה? שאעשה הכל לבד?“

לאחר מות האם נשלח ג'יימי לדודו, ששכן בחוה באינדיאנה. בן 10 כבר נהג טרקטור. אולם הוא היה מדוכא וסגור, משום שהרגיש שהוא בלתי-רצוי. פעם התפרץ בצעקה בכיתה בה למד, השיב לגערת המורה: „אני מתגעגע לאמי!“ בן חמש-עשרה היה אופנוען מומחה, ספורטאי די מוכשר, שסבל מרגשי נחיתות משום שהיה צריך להרכיב משקפיים. יום אחד החליט להיות לוחם-שחורים. הוא אסף סכום כסף ונסע לבדו למכסיקו, שם היה יושב ימים רצופים ומת' בונן במלחמות-שחורים. כשנשאל מדוע לא הפך ללוחם-שחורים, השיב: „לחימת השחורים היא אמנות. יש להתחיל בה מילדות.“

דין ומשפטים

את ראשית דרכו כי שחקן החל דין בהיותו בן 18. לאחר שסיים את לימודיו בבית-הספר התיכון, נסע לקליפורניה, כדי להיחזק באביו על המשך דרכו בחיים. האב הציע לו ללמוד משפטים. הוא נכנס ללמוד בקולג'. שם פגש ב' ג'יימס ויטמור, שחקן שניהל את בית-הספר הדרמטי בקולג'. הוא ירץ לו: „אתה גולדת שחקן. סע לג'יריורק ותלמד את המקצוע.“

ג'יימי אסף כמה דולרים, נסע לג'יריורק. משך שנה רעב ללחם. הוא גר בעליית-גג חשור' כה, עבד כשוטף-כלים במסעדות, בילה את זמנו בשוטטות ובהצגות קולנוע.

דמותו של מרלון ברנדו היתה טבועה תמיד בראשו. הוא הרגיש קירבה מיוחדת לשחקן זה, משום שידע שהוא שיך לאותו סוג אמני-פרא, בעלי ביטוי חפשי. אולם דין לא ניסה לחקות את ברנדו. הוא ניסה רק להפש את עצמו. כל אותו זמן המשיך דין בלימודיו הדרמטיים.

מי שגילה אותו היה הבמאי אליה (חשמלית ושמה תשוקה) קאוואן, שגילה גם את ברנדו. הוא חיפש שחקן מתאים למיניו תפקיד קאל סקס בקידמת עזו. הוא בתר בג'יימס דין.

כל תקופת ההסרטה ניסה קאוואן לשמור בטוד את דבר גילויו של דין. אולם העתונות חשפה את הסוד, הודיעה בצהלה על ברנדו חדש שהתגלה. דין התרגז מאוד, הציע מיד לערוך תחרות כשרונות בינו לבין ברנדו. התחרות לא התקיימה. מהשנים היה דין יותר רגשני, יותר לירי, אך בהרבה פחות חזק במשחק.

שירת אהבתו באמצע נפסקה

ערך באותה תקופה התאהב דין בשחקנית האיטלקיה הצעירה פייר אנג'לי. לפתע הוא הפך לאיש אחר. הוא החל מקפיד בלבדו, ענד עניבה, לא שחך להתגלח, כמנהגו, למשך שבוע ימים, ויצאצח את נעלם בתמידות. אולם שירת האהבה באמצע נפסקה. פייר אנג'לי הודיעה על נשואיה לויק דמון.

ג'יימס דין רצה להסתלק מהוליבוד. מה שהניא אותו מכן היה חזונו עם חברת ורנר להופעה בסרט מרד הנעורים. מערציו של דין לא יוכלו לשכוח לפייר אנג'לי עובדה זאת לעולם. רובם אף רואים אותה ואת הנהגותיה, כגורם הישיר למותו של אלילם, סתם העולם הבוגדני והאכזר בו הם מורדים. על ג'יימי עבר משבר חמור. הוא הפך לאחד הטיפוסים הגרועים ביותר של הוליבוד. היה פשוט בלתי נסבל.

כשנגמרה עבודת ההסרטה של מרד הנעורים, מיהר ג'יימי לג'יריורק, פיור אלפי דולרים לכל עבר, השתתף במשחקי מזל. ידידיו זוכרים כי באותה תקופה חשב רבות על המות. ברעיים אנטימיים היה לפתע מתפרץ בזעקות, קורא לאמו המתה כשהוא שואל את עצמו אם לא מתה משום שהוא עצמו גולד רע מיסודו. שחקנית שוויצית צעירה, בשם אורסולה אנדרס, עמה שוחח ג'יימס דין משך כמה שעות על נושא המתה, היתה קרובה להתמוטטות עצבים.

אין דין ויש פורחן

שחקן הטבעי המצויין של דין במרד הנעורים, היה הגורם העיקרי להאלתו בעיני הנוער המורד. סבלו ותגובותיו על יחסה העוין והדוחה של כנופית תלמידי כתתו כלפיו, חרגו מתוך הבד עליו הוקרנו, הפכו לכאבם של כל הנערים, שהוכו אי פעם באפם בידי חוקים מהם. הסרט הוקרן לקהל רק אחרי מותו של דין. אולם דין עצמו נכח בהצגה מוקדמת של עצמו. משחקו ותגובתו דקלה עליו, עצבנו אותו מאוד. הוא ברח מהקולנוע, ישב

ה אירע לפני כשנה, בתאריך הוכרז למיוני צעירים ברחבי העולם יותר מתאריך המהפכה הצרפתית. ב'30 בספטמבר 1955, בשעה 5.59 אחר הצהרים בדיוק, דהרה מכונית-מירון חדישה באוטוסטרדה קליפורנית, במהירות של 120 קילומטר לשעה, המתרת לפי החוק בכביש זה. היא היתה נהוגה בידי שחקן הוליבודי בן 24 בשם ג'יימס (ג'יימי) דין. ליד העיר סילנס, כשניסה דין לעקוף מכונית אחרת, התנגש במכוונה שבאה ממולו, נהוגה בידי הסטודנט דונלד טרפנסקי, שדהר אף הוא באותה מהירות.

טרפנסקי, שנכנס עקב תאונה זו להיסטוריה, יצא ממנה ללא כל חבלה בגופו. חברו של דין שנסע עמו במכונית המר' רוק, שבר את רגלו. ג'יימס דין נהרג.

זה היה סופו של ג'יימס דין האדם. אולם זאת היתה רק תחילתו של ג'יימס דין המיתוס. תוך שנה אחת הפך הכוכב, שהסטיק להופיע רק בשלושה סרטים לאילום של מליוני בני נוער בכל מקום לשם מגיעה תר' צרת הוליבוד. חייו הפכו לאגדה הגלמדת עליפה לכל פרטיה. פולחן שלם נוצר סביב אישיו תו.

מדי חודש מוספים להגיע כי ששת אלפי מכתבים על שמו, חציים מחוץ לאמריקה. עתוני קולנוע בכל העולם מוצפים ב' אלפי מכתבים נוספים, בהם מת' עניינים הקוראים לדעת מה היה צבע עיניו, היכן נמצא קברו או מה היו הפרחים האהובים עליו. בערים רבות מוקמים מוע' דונים על שמו, נוסדות קרנות מיוחדות להקמת מצבות לזכרו.

כל תמונה, כל עתון, כל תקליט הקשורים בדין נחשפים במליוני מהדורות. בארצות-הברית הגיעו שגעון דין לממדים של היסטריה המונית, כשמליוני בני-נוער מחקים את סגנון דיבורו, את צורת הליכתו, את הנהגותיו, ובעיקר את תאווה לדהירה במהירות מטורפת. בהצגת הבכורה של סרטו האחרון, ענק, הופיעו מאות נערות בתלבושת אבל, מררו בבכי כל זמן ההצגה.

מצפה הכוכבים בו הוסרט קטע מסרטו של דין מרד הנעורים, מוצף המוני מבקרים, המחפשים את הכסא בו ישב דין כדי לשבת עליו שניות מספר.

אפילו בישראל החלו מתפתחים כל הסימנים הרגילים של פולחן דין. המונים נהרים לסרטי, נערות מבקרות בהם כחצי תריסר פעמים לפחות, שבועוני הקולנוע הקדישו לזכרו גליונות מי-חדים. אחד משבועונים אלה אף הגדיל לעשות, ערך תחרות מיוחדת, בה התבקשו הקוראים לכתוב הספדים ומאמרי הערכה לזכרו של אלילם.

„הוא כבש אותי... הרגשתי את מחשבותיו ורגש' תו...“ כתבה רחל סרנסגוט מתג'ון. תמיד חשת' ג'יימי, כתבה נערה אחרת שרצתה בעליו שמה. „כי אילו יכולתי להימצא עלייך, היינו שנינו מוצאים ללא ספק שפה משותפת...“

„דבר מותו העביר בתוכי רטט וחפצתי לבכות“, התודה בנימין אטור, משכונת שב'תאחים בפתח-תקה.

ישו של המאה ה-20

אייאפשר היה להתיחס לתופעות אלה בלזול. ה' אנשים שנשחפו בהיסטריה הדינית לא היו מטומטמים או מטורפים. רק 10 אחוז משולחי המכתבים לדין הם חוליי נפש ממש. השאר הם ברובם צעירים בעלי השכלה, תלמידי אוניברסיטאות, חלקם אנשים מברגים ומבוססים. 70 אחוז מהם נשים.

פסיכולוגים ואנשי-מדע אחרים שחקרו תופעות אלו ברצינות מדעית, הגיעו כמעט כולם לידי מסקנה שתופעת ההיסטריה הדינית היא הביטוי הנמרץ ביותר של מרד הדור הצעיר בעולם. מרד נגד מסגרות החברה האנושית נגד הריקנות מאידיאלים. היסטוריונים כבר הגיעו לדעה כי הכינוי הולם את הדור יותר מכל שם אחר הוא הדור של דין.

מדוע מצאו מליוני הצעירים את אלוהיהם דוקא בדמותו של דין? הם עצמם נוהגים תשובה לכך כפרטם בדייקנות נמרצת את תולדות חייו ואישיותו, כאילו היה ישו של המאה העשרים.

הם כולם יודעים שהוא נולד ב'8 בפברואר 1931 במריון, אינדיאנה, לטכנאי-שיניים, שכמה שנים לאחר מכן עברה משפחתו לקליפורניה ושבהיותו בן 9 מתה אמו מחלת סרטן.

„אני מתגעגע לאמי!“

תמותו של דין, והסעפתה על נפשו, הן מהקודות המשפיעות ביותר על מערציו. בהיותו כבר מבוגר